

EL 'TANCREDI' S'ESTRENA PER PRIMERA VEGADA A BARCELONA

Un Rossini inèdit al Liceu

Mentre *L'italiana in Alghieri*, *La cenerentola*, *Il turco in Italia*, i per descomptat la seva obra cimera, *Il barbiere di Sevilgia*, formen part irrenunciable de les programacions regulars dels teatres més importants del món, títols com *Semiramide*, *Otello*, *Guillermo Tell* i en menor mesura *Tancredi* resten encasellats com a productes quasi exòtics, només aptes per a reposicions especials o per a oportunitats d'excepció. D'aquesta manera queda amagada a la consideració del gran públic l'aportació cabdal del músic de Pesaro a la renovació del gènere operístic. Aportació de la qual *Tancredi* constitueix un exemple especialment significatiu.

Quan Rossini estrena *Tancredi* té 21 anys d'edat. Curiosament, ell va afirmar que l'èxit esclatant d'aquesta òpera li havia servit per alliberar-se de complir el servei militar. Fins aleshores el compositor era un quasi desconegut encara que sis anys abans, amb només quinze d'edat, ja li havia estat encomanada una òpera, *Demetrio e Polibio* i el 1810, amb 18 anys d'edat, va compondre la seva primera òpera que ha fet història, *La cambiale di matrimonio*, estrenada al Teatro San Moisè de Venècia.

Tancredi marca l'autèntic punt d'inflexió entre el músic prometedori i de projecció local al compositor de gran èxit. L'òpera aviat s'escamparà per tot Itàlia i immediatament després pel continent i Amèrica. A Barcelona es va estrenar al Teatre Principal. Tres anys més tard, 1816, arribarà l'esmentat *Il barbiere di Sevilgia*, que representa la consagració definitiva de qui a partir d'aquest moment es convertirà en l'autèntic senyor de l'òpera italiana, i el músic més influent

'Tancredi' constitueix una excel·lent mostra de la riquesa melòdica i el color propis dels moments més reeixits de Rossini.

El pròxim dia 4 de maig el Teatre del Liceu acollirà la primera representació, en la seva història, de l'òpera *Tancredi* de Gioachino Rossini. Hauran passat 176 anys d'ençà que aquesta obra va ser estrenada al Teatro La Fenice de Venècia.

Jaume Comellas

del gènere fins l'arribada de Verdi. Donizetti i Bellini, malgrat la importància, el geni i la personalitat individualitzada de la seva obra, no descavalcaran mai del seu setial Rossini. Això, encara que aquest va deixar el camp lliure aviat, ja que a partir de l'estrena de *Guillermo Tell*, el 1829, va abandonar la composició operística; just 16 anys després del naixement de *Tancredi*. Rossini fou un home d'existència relativament llarga —76 anys— i trajectòria operística curta.

La programació d'aquesta òpera ofereix una doble via d'interès. La més immediata, la del gaudi de la bellesa intrínseca de la seva partitura. *Tancredi* constitueix una excel·lent mostra de la riquesa melòdica i de color pròpia dels moments més reeixits del seu autor. En aquest aspecte destaca per damunt de tot l'ària de Tancredi «Tu che accendi... Di tanti palpiti», que es canta en el primer acte i que en el seu moment va arribar a ser tan popular que es diu que fins i tot es cantava als jutjats, cosa que va obligar que es dictés una norma per a impedir-ho. També és coneguda com a «ària de l'arrós» perquè segons narració de Sthendal, gran admirador de Rossini i especialment d'aquesta òpera, va ser composta mentre el músic controlava la cuina d'una cassola d'arròs. En tot cas, aquest moment no és sinó una referència d'un tot que conté altres

planes esplèndides com el sextet del final del primer acte, amb el sorprenent epíleg d'un quartet a *capella*, o com l'ària «Gran Dio» que canta Amenaide al II acte, o el bellíssim duo «lasciamo no t'ascolto» que interpreten Tancredi i Amenaide en el segon acte o finalment l'ària i cabaletta «Perquè turbar l'ànima... no se comprendere».

Però al marge d'aquesta dimensió immediata de tipus hedonístic quasi, *Tancredi* és una mostra d'un moment molt interessant de l'evolució del gènere operístic i del paper cabdal que hi va tenir Rossini. El músic va qualificar la seva obra d'«òpera sèria i melodrama heroic». Definició molt precisa i que alhora defineix la condició d'òpera-pont entre els corrents formals clàssics precedents i la que serà òpera tràgica de tall plenament romàntic que la succeirà. L'òpera sèria del XVIII es basa en un

món artificios, format per arguments grandiloqüents classicitzants, en els quals els personatges estan mancats d'humanitat i no són sinó representacions de figures heroïques, esculpides en cartó pedra. És el clàssic model metastasià centrat en la figura del llibretista Metastasio. El llibret de *Tancredi*, obra de Gaetano Rossi, participa en bona mesura d'aquest model. En ell es narra una història artificiosa basada llunyament en *Gerusalemme liberata* de Torquato Tasso i en *Tancredi* de Voltaire.

Tancredi és fill del deposat rei de Sicília, als inicis del mil·lenni actual. Està enamorat d'Amenaide, filla del senyor de Siracusa, Argirio, que l'ha compromesa al cap militar Orbezzano. Amenaide escriu una carta d'amor a Tancredi que serà interceptada per Orbezzano; carta que aquest creu que va dirigida al cabdill sarraí Solimair, cosa que significa la detenció i sentència de mort per a la jove. L'equívoc, tan ingenu, serà justament el motor que fa avançar l'acció de l'obra. Mentrestant, Tancredi havia arribat d'amagat a Siracusa i en aquest context ell mateix creu la infidelitat de la seva estimada.

La sentència de mort només podrà ser commutada si un jove respon per la noia i lluita amb Orbezzano en un duel. Malgrat que creu Amenaide infidel, Tancredi s'ofereix per lluitar amb Orbezzano, el qual mata en el duel. Després d'això és rebut triomfalment a la seva ciutat, però decideix abandonar-la perquè considera que no hi té res a fer. El perill d'un atac sarraí fa que l'heroi sigui cridat a lluitar al costat dels seus. I aquí es produeix un final que ha comptat amb dues versions.

En la *feliç*, el cap sarraí Solimair, en el moment de morir proclama la innocència d'Amenaide, que precipitarà el *happy end* inevitable segons prescriuen les formes tòpiques de l'òpera del XVIII, amb l'obligatorietat tàcita del triomf exemplar de la veritat, l'honor, la innocència, etcètera. Aquest és el final que es va emprar a l'estrena a Venècia. Però Rossini era un home del segle XIX i vivia l'incipient però cada dia més consolidat romanticisme —era contemporani de Schubert i Weber— i a les pròximes representacions que van tenir lloc a Ferrara va imposar un final d'acord amb els nous temps. En aquest, Tancredi cau mortalment ferit però amb temps per a reconciliar-se amb la seva estimada i casar-s'hi *in articulo mortis*. No obstant això, el final feliç és el que ha fet més història.

La postura de Rossini resulta ben ex-

plicita del moment de canvi en què es produeix. *Tancredi* esdevé així model o guia del nou concepte d'òpera sèria que s'imposarà definitivament a partir d'aquesta obra. En el terreny de l'estructura musical, la incorporació de recursos procedents de l'òpera *bufa*, com duets, conjunts, tractament dramàtic de les àries, que acaba amb el retòric discursivisme buit de les àries *da capo*, i l'ús solista dels instruments de vent obren les portes al gran període operístic del segle XIX. I en aquest apartat cal incloure també el recurs a temes sorgits de la contemporània literatura romàntica i, en definitiva, a un material literari de fort contingut dramàtic, en el sentit més *teatral* de l'expressió. Amb Rossini s'obre el segle d'or de l'òpera italiana, que continuaran Donizetti i Bellini, que té el seu cim en Verdi i que clou Puccini, compositor clau de l'últim gran moviment operístic italià, el verisme.

La producció que s'ofereix ara al Liceu compta amb l'atractiu de la presència, per primera vegada al nostre teatre, de la gran cantant nord-americana Marilyn Horne, que incorpora el paper de Tancredi, com s'ha dit reservat a veu femenina, segons marquen reminiscències a l'ús dels *castrati*. Marilyn Horne és un autèntic luxe per al millor repartiment possible sempre, i sens dubte concentrarà l'atenció màxima en les cinc representacions que han estat programades. Junt amb ella, la valenciana Eneida Lloris, aquest imparable valor en alça, tornarà a prendre contacte amb un públic liceístic que li ha donat proves generoses de fidelitat i que justament se la considera una artista pròpia. El baix Boris Martinovic, en el paper d'Orbazzano, constitueix un altre atractiu important. Es tracta d'una gran veu que fa poc va actuar al Liceu en un recital junt amb l'orquestra titular del teatre. El tenor Ernesto Palacio en el paper d'Argirio completa el quartet protagonista, mentre que les nostres Maria Uriz —Isaura— i Rosa Maria Isàs —Roggiero—, interpreten dos personatges secundaris.

Cal fer esment també a la producció de Pier Luigi Pizzi, un excel·lent realitzador d'espais escènics, que garanteix un muntatge atractiu i d'envergadura qualitativa. La direcció musical és de Henry Lewis, un nom nou al fossat liceístic.

Després de *Tancredi*, en la programació liceística, vindrà l'òpera *Lucrezia Borgia*, de Gaetano Donizetti. D'alguna manera, una successió amb connotacions pedagògiques. O almenys il·lustradores. Caldrà insistir-hi. □

LA CONFUSIÓ IMPERA EN ELS SERVEIS DE PUBLICACIONS DE LES DIPUTACIONS

Magatzems de gom a gom (II)

Fa pocs números ens ocupàvem dels serveis de publicacions dels governs autonòmics; ho fem ara de les Diputacions, on el caos és molt il·lustratiu de la diversitat i la manca d'interès general de les coses publicades. De tot això es lliuren les institucions més o menys subvencionades, amb una política editorial definida.

X. R. Trigo/M. Milian

Els oblidats patis de l'antiga Beneficència valenciana. Als cantons d'un d'ells, antigues carretes trepades d'arna i, al fons, dins de l'arc que fa el passadís que condueix a l'altre pati, una porta de fusta tan alta com dos homes. És l'accés a les oficines del Servei de Publicacions de la Diputació de València, un departament on la demanda de dades fa més aviat riure a causa de la seua funció, quasi testimonial. De fet, com ja vam explicar respecte a les publicacions de la Generalitat, cada institució disposa del seu pressupost i publica el que vol; no necessiten, doncs, cap servei com aquest. Però, si la Generalitat Valenciana té un departament per a aglutinar aquestes publicacions, la Diputació i els seus membres es dediquen sobretot a utilitzar els grans magatzems de la Beneficència per amagar edicions senceres per les quals ningú preguntarà mai de la vida.

Amb aquesta situació, el pressupost és merament testimonial, el Servei de Publicacions de la Diputació de València compta amb una mitjana de 10 milions a l'any per a deu títols nous, dels quals al voltant del 80% es publica en castellà.

La Diputació de Barcelona

El Gabinet de Publicacions i Imatge de la Diputació de Barcelona, dirigit per Panxo Tàboas, es va crear a finals de l'any 1983 i, depèn, com en el cas de la Generalitat, del Departament de Presidència. Publica tot allò que el Consell de Publicacions, format pel President de la Diputació i per altres diputats, autoritza després d'haver avaluat, des del punt de vista econòmic i distribucional, les diferents propostes que presenten els diversos serveis.

El Catàleg de publicacions de la Diputació de Barcelona, tal com es llegeix en les notes introductòries, «vol ser un repertori exhaustiu de la producció editorial de la Diputació de Barcelona fins

DOMÈNEC UMBERT

Els llibres editats per les institucions necessiten una millor distribució.

l'any 1987». La seua elaboració va costar tres anys d'esfòrços. No endebades hi figuren totes les publicacions editades per la Diputació des de la seua fundació l'any 1812 fins a l'any 1987. S'hi inclouen, també, les obres editades per les institucions que en depenen (l'Institut del Teatre —que compta amb una de les millors col·leccions de llibres dedicats al tema teatral—, museus, biblioteques, etc.).

El Gabinet de Publicacions i Imatge de la Diputació de Barcelona vol publicar tot aquell material científic, tècnic i informatiu que pugui ser útil a tots aquells professionals que es mouen en l'àmbit d'actuació de la vida municipal. La Diputació desitja ser una entitat al servei dels ajuntaments i col·labora amb ells amb l'oferta d'ajuda tècnica o econòmica. Els seus llibres els distribueix Enlace, però la Diputació envia, al seu torn, totes les seues publicacions als ajuntaments que s'inclouen dins el seu territori d'actuació.

Altres diputacions

El volum de publicacions d'altres di-